

Tożsamość w społeczeństwie współczesnym: pop-kulturowe [re]interpretacje, pod redakcją Agnieszki Gromkowskiej-Melosik i Zbyszko Melosika, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2012, 344 s.

Jak podkreślają redaktorzy naukowci książki *Tożsamość w społeczeństwie współczesnym: pop-kulturowe [re]interpretacje*, Agnieszka Gromkowska-Melosik oraz Zbyszko Melosik, studia nad kulturą popularną jeszcze do niedawna były przyjmowane w środowisku naukowym z rezerwą bądź pobłażliwym uśmiechem. Badanie popkultury uważano za „błahe, rozrywkowe, ekscentryczne i niemieszczące się w jakimkolwiek naukowym dyskursie”¹. Działania badaczy popkultury uznawano za niepoważne i „pseudonaukowe”. Jednak w ciągu ostatnich kilku lat dokonała się w tym zakresie znacząca zmiana. Na największych światowych uniwersytetach wyklada się przedmioty, których bohaterami są ikony popkultury: Lady Gaga (University of South California), David Beckham (Staffordshire University), Madonna (University of Cambridge) czy Beyonce Knowles (Rutgers University). Powstało również wiele uznanych książek i artykułów poświęconych tej tematyce. W konsekwencji kultura popularna stała się prawomocną dyscypliną naukową, którą zajmuje się wielu badaczy reprezentujących wszystkie dziedziny nauk humanistycznych. Należą do nich redaktorzy naukowci recenzowanej książki oraz wszyscy autorzy składających się na tom artykułów. Znajdziemy w niej dwadzieścia trzy teksty zarówno uznanych autorytetów naukowych, jak i młodych badaczy współczesnej kultury, dotyczące przemian tożsamości zachodzących pod wpływem popkulturyzacji współczesnej rzeczywistości społecznej. Ścierają się tu ze sobą odmienne perspektywy badawcze, co pozwala na skonfrontowanie ze sobą wielu odmiennych punktów widzenia. Teksty składające się na publikację zapraszają do refleksji nad przemianami ponowoczesnego społeczeństwa, są otwarte na interdyscyplinarny dialog. Postaram się przedstawić najważniejsze tezy artykułów tomu, co, jak mam nadzieję, zachęci czytelników do zapoznania się z tym wartościowym dziełem.

Książkę otwiera artykuł autorstwa profesora Romana Kubickiego, zatytułowany *Granice kultury popularnej. Kontekst filozoficzny i egzystencjalny*. Jest to niezwykle interesujący tekst, w którym kultura popularna ukazana jest jako kultura przyjemności i szczęścia. Autor określa ją „wspaniałym hymnem pochwalnym doczesnego życia”. Fenomen panowania kultury popularnej we współczesnym świecie zmienia dotychczasowe, panujące przez poprzednie dziesięciolecia „reguły gry”. W granicach popkultury nie istnieje przyzwolenie na pluralizm postaw i wartości, ponieważ wszędzie mamy czuć się tak samo: komfortowo, szczęśliwie i bezpiecznie. Oznacza to, iż współczesny człowiek żyje w świecie iluzji. Wrogowie popkultury przestali być dostrzegani, stali się nierzeczywiści – nierzeczywista jest bowiem poważna przeszłość i wielkie

¹ A. Gromkowska-Melosik, Z. Melosik, *Tożsamość w społeczeństwie współczesnym: popkulturowe [re]interpretacje*, Kraków 2012, s. 7–8.

wartości dawniej nadające sens ludzkiemu życiu. Jedyną prawdą wydaje się być iluzja przyjemności i szczęścia, którą karmi nas kultura popularna. Tekst zasługuje na szczególną uwagę ze względu na wiele kontrowersyjnych tez, z którymi warto się zmierzyć.

Kolejny, równie interesujący artykuł zamieszczony w książce został napisany przez profesora Zbyszko Melosika. Jest to znakomity tekst rekonstruujący wyłaniające się we współczesnej kulturze tendencje w zakresie podróżowania. W przekonaniu autora, postmodernizacja naszego życia wiąże się z fragmentaryzacją doświadczenia i zniesieniem granic między narodami i kulturami. Zbyszko Melosik odnosi się do stworzonej przez siebie koncepcji kultury instant, cechującej się natychmiastowością komunikacji. Członkowie współczesnego społeczeństwa nieustannie przemieszczają się z miejsca na miejsce, przeskakując z jednego do drugiego kontekstu kulturowego. Podróżowanie jest sposobem na życie, a młode pokolenie staje się międzykontynentalnym plemieniem wędrowców. Nie oznacza to jednak, że nasze kulturowe doświadczenia są bogatsze. Turystyka kulturowa jest niezwykle powierzchowna i ma charakter europocentryczny. Autor udowadnia to na przykładzie komercjalizacji kultury Aborygenów w Australii, którzy zostają oderwani od swojego naturalnego kontekstu i stają się jedynie groteskową kopią własnego pierwowzoru – towarem na sprzedaż i atrakcją dla europejskich turystów.

Ważną część artykułu, która podsumowuje całość narracji, zajmują rozważania na temat młodego pokolenia. Pojawienie się kultury instant wpłynęło na tożsamość współczesnej młodzieży. Wyłonił się nowy typ człowieka, nastawiony na natychmiastową gratyfikację – wiecznego turysty niezdolnego do prowadzenia stabilnego stylu życia. Stwarza to wyzwanie dla współczesnej pedagogiki, pojawia się bowiem potrzeba wprowadzenia do edukacji świadomości wielokulturowej, co pomogłoby w upowszechnieniu wśród młodego pokolenia zdolności dostrzegania i akceptacji wartości charakterystycznych dla odmiennych kultur i społeczeństw.

Autor trzeciego zawartego w tomie artykułu, profesor Jan Kłós, porównuje wielkie amerykańskie miasta do pustyni. Podstawowymi kategoriami tekstu są pojęcia granicy, pustyni oraz miasta. Wpisują się one znakomicie w pejzaż amerykańskiej kultury, w której na pustyni nowoczesności przekracza się niemal wszystkie istniejące dawniej granice. Współcześnie żyjący Amerykanie to stracone pokolenie, będące odwróceniem nadziei tych, którzy snili amerykański sen.

Tematem kolejnych rozważań jest *Sukces edukacyjno-zawodowy i problem maskulinizacji kobiet*. Zagadnieniem tym zajęła się profesor Agnieszka Gromkowska-Melosik. Autorka zauważa, iż jedną z głównych idei stanowiących podstawę funkcjonowania zachodnich społeczeństw jest zasada binaryzmu płci. Obowiązuje odwieczny podział na kobiety i mężczyzn oraz przekonanie o ich odmiennym społecznym i biologicznym przeznaczeniu. Największy problem stanowi, jej zdaniem, fakt, iż te dwa przeciwległe, tworzące opozycję bieguny nie są wobec siebie symetryczne. Wiąże się to z panowaniem ideologii nierówności, według której kobiety są podporządkowane mężczyznom i zmuszane do pełnienia mniej wartościowych funkcji społecznych.

Proces emancypacji kobiet stopniowo podmywa zasadę binaryzmu, jednak w zbiorowej świadomości społecznej nadal istnieje głęboko zakorzenione dążenie do stania się stuprocentowym mężczyzną bądź kobietą. Agnieszka Gromkowska-Melosik udowadnia tę tezę, ukazując sposób konstruowania tożsamości japońskich kobiet poprzez edukację na Takadu International College, szkoły wyższej dla sekretarek i hostess. Japońskie młode kobiety uczą się, iż są nieustannie obserwowane i oceniane poprzez pryzmat ich ciała. Kształtuje się w nich przekonanie, że ich wewnętrzny świat powinien być odbiciem świata zewnętrznego, iż żyją po to, by spełniać społeczne oczekiwania. Zarówno zachowanie, jak i wizerunek zewnętrzny powinien symbolizować akceptację panującego, tradycyjnego porządku społecznego.

Autorka artykułu stawia tezę, iż kobiety, które nie ulegają społecznej presji i decydują się na wspinaczkę po szczeblach kariery, najczęściej podlegają zjawisku maskulinizacji, bowiem kobieta, która traktuje swoją pracę poważnie, jest traktowana jak antyteza „kobiecej kobiety”. Wiele kobiet akceptuje ten stan rzeczy, świadomie odrzucając kobiece cechy i przyjmując męską tożsamość. Inne podejście kwestionuje istnienie jakichkolwiek męskich i kobiecych cech tożsamościowych, co przejawia się w przekonaniu, iż zarówno kobieta, jak i mężczyzna może swobodnie konstruować własną tożsamość. Istnieje również podejście opierające się na założeniu o możliwości współistnienia ze sobą dwóch skrajnych typów tożsamości – zmaskulinizowanej oraz kobiecej w jednej osobie. Dzięki temu kobieta ma możliwość realizacji zawodowej w zmaskulinizowanym świecie oraz bezpiecznego powrotu do roli tradycyjnej matki i żony. Artykuł Agnieszki Gromkowskiej-Melosik jest świetnym i bardzo aktualnym tekstem. Bez wątpienia zainteresuje wszystkich, którym nie jest obojętne wciąż pogłębiające się w społeczeństwie zjawisko dyskryminacji ze względu na płeć.

Pozostałe artykuły książki *Tożsamość w społeczeństwie współczesnym: pop-kulturowe [re]interpretacje* poruszają niezwykle aktualne i ważne problemy związane ze zjawiskiem popkulturyzacji współczesnej rzeczywistości społecznej. *Pokoleniowe wzory sukcesu w doświadczeniach amerykańskich i niemieckich* omawia w znakomitym artykule dr Dobrochna Hildebrandt-Wypych, zagadnienie sukcesu kontynuuje dr Olga Mazurek-Lipka, autorka rozważań na temat społecznych konstrukcji sukcesu życiowego w Stanach Zjednoczonych. Na szczególną uwagę zasługują również teksty dr. Marcina Jaworskiego, ciekawie ukazujące ideę buntu w kulturze popularnej oraz dr. Macieja Bernasiewicza na temat kultury popularnej w percepcji nieletnich przestępców.

Recenzowany tom to zbiór niezwykle wartościowych tekstów, które w przystępny i bardzo ciekawy sposób ukazują nowe konteksty i perspektywy interpretacyjne fenomenów kultury popularnej. Wszystkie artykuły zostały napisane bardzo przystępnie, przez osoby posiadające wiedzę merytoryczną, a przede wszystkim pełne naukowej pasji. Niewątpliwie ich lektura będzie przyjemnością oraz cenną inspiracją dla wszystkich badaczy zainteresowanych przemianami tożsamości we współczesnym społeczeństwie.